

A gombosi női viselet szemiotikai leírása című tanulmányában Kálózi Aranka az öltözködésben előforduló jelekkel és jelrendszerekkel foglalkozik. A népviseleti jeleknek lehet: korjelző, családi állapotot jelölő, rendkívüli eseményeket, ünnepeket jelölő és helyjelölő szerepük. Hasonló szempontból vizsgálja Silling István a kupuszinai női népviselet változását. Silling tanulmányát az adatközlők kupuszinai nyelvhasználatára teszi színessé.

Valamennyi dolgozatban a gyűjtők keserű szájjal jegyzik meg, hogy a megváltozott életmód sajnos magával hozza a népviseletek feledésbe merülését, pedig a viselet egyike a nemzeti jelleg kifejezésének. Győrffy István szavaival azonban „nem a magyar ruha teszi a magyar embert. Magyar lélek nélkül a magyar ruha csak magyarkodást jelent, amire nincs semmi szükség . . .” *A Bácskai magyar népviseletek* című gyűjtemény nem magyarkodásból jött létre, célja sokkal nemesebb és fontosabb. Mivel a magyar néprajztudomány még adós egy átfogó feldolgozással a témát illetően, ezért is dicséretesek ezek a dolgozatok, melyek igyekeznek bemutatni és egyben megmenteni a feledéstől a bácskai öltözködési kultúrát, amely a század elején még jellemezte vidékünket.

A kötetet korabeli fényképek teszik gazdaggá és látványossá. *A Bácskai magyar népviseletek* című gyűjtemény méltó helyet foglal el a vajdasági néprajzkutatásban, hiszen egy eddig kevésbé ismert és kutatott területet igyekszik bemutatni szorgalmas és hozzáértő szakemberek segítségével.

SÁRVÁRI V. Zsuzsa

S Z Í N H Á Z

A SZERETŐ

Mit tesz két ember, egy férfi és egy nő, ha mondjuk – mint Richard és Sarah –, húszévi együttlét során, enyhén szólva, ráunnak egymásra? Egy: együtt maradnak. Kettő: elválnak. Három: együtt maradnak, de külön-külön vigasztalódnak.

A három lehetőség közül a középső, annak ellenére, hogy nagyon sok megrázkódattással jár, a legkevésbé alkalmas drámai anyag. Mert amíg két ember a válásig jut, az dráma. Amikor azonban elválnak, s mindkettő megy a maga útján: megszűnik a közös dráma lehetősége. Az első változat, tudjuk, Strindberg modellé lett *Haláltánc*ából, véresen drámai: a két ember kitartóan gyötri egymást, már-már élvezettel teszik ezt, cselekedeteiket ugyanis a gyűlölet indukálja. A harmadik lehetőség, bár a két ember külön utakon jár, mégis együtt él, találkozik: ugyancsak alapvetően drámaalkalmas.

Mint ezt Sarah és Richard esete mutatja Harold Pinter *A szerető* című egyfelvonásosában.

Kifejezetten unják egymást, együtt élnek, egy lakásban, s mégis végtelenül magányosaknak érzik magukat. *A Haláltánc*ből ismert gyűlöletig azonban nem jutnak el, de reggelinél, vacsoránál mindketten a szeretőjükről beszélnek. A nő állandó délutáni látogatójáról, Maxról, aki megértő, türelmes és főleg tüzes. A férfi arról a „mezei lotyóról”, aki – míg a kúton „ellenőrzi az olajat és a vizet” – olyan frissítőleg hat, mint egy „gyors csésze kakaó”.

Mindketten naponta elismélik saját „élményüket”, miközben mindkét mese felszínén egyre észrevehetőbben mutatkoznak azok a repedések, amelyekben a hazugság kódparája szivárog át. Mert mindketten hazudnak. Illetve: a modern dramaturgia és pszichológia szellemében – szerepet játszanak.

A modern ember életérzését számos színpadi műben, tv-játékban – *A szerető* is ennek készült – és forgatókönyvben ügyes bonyolítással, szellemi izgalmat kiváltó áttételességgel bemutató angol író természetszerűen nem elégedhet meg a szerepjátszás felismertetésével, hanem csavarint egyet a helyzeten. Egy délutáni órán valóban feltűnik a szerető, aki azonban nem más, mint maga a férj. De Richardból Maxszá változik, pipogyából tüzes férfi lesz. Csupán egy ötletre van szüksége, s a mélypontra süllyedt emberi kapcsolatok rendbe jöhetnek? – kérdezi az író.

A Balázs-Petrovié Éva rendezte újvidéki előadás részben pontosan követi az író rajzolta játék váratlan lélektani és szellemi kanyarokkal bővelkedő út irányát, részben azonban – sajnos – letér róla. Űgyes az indítás: a férj életuntságát lassított beszéddel, a nő elégedetlenségét viszont dinamikus, kihívó mozgással fejezik ki. Az alaphelyzetet azonban téves irányba „fejlesztik”: az abszurdot, a groteszket nem mint természetest ábrázolják, hanem harsányan túljátsszák. Nem tudni, ez annak a következménye, hogy az előadás alapfokon nélkülözni akarja azokat a finom jelzéseket, amelyekből kiderül mindkét szereplő hazugsága, lelepleződik a szerepjátszás, vagy azért hiányzik a játék árnyaltsága, mert Kovács Frigyes és Ábrahám Irén alkatilag nem a szubtilis, hanem a nyersebb kifejezésre képes, ami nem baj, csak ide nem illik. Szerepformálásuknak csak felszíne van, nincs mélysége, nem érezni azt a megkeseredettséget, ami hosszú ideje a lelkükben erjedt.

De hát ez van, s ami van, az felemás, meg egy színházi estére kevés is. Időben is, műélvezet szempontjából is.

GEROLD László